

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KÜTÜPHANECİLİĞİMİZ *

Leman ŞENALP

Istanbul Üniversitesi

Merkez Kütüphanesi

Uzmanı ve Müdür Yrd.

Sayın öğretim üyeleri, sayın konuklar, değerli meslekdaşlarım bu konuşmamda sizlere Cumhuriyetin ilânından itibaren geçen 50 yıl içinde kütüphanecilik alanında yapılan çalışmaları ve gelişmeleri kısaca anlatmaya çalışacağım.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine Osmanlı İmparatorluğu hattâ, Selçuklular devrinden pek değerli yazma eserleri havi birçok kütüphaneler intikal etmiştir. Kütüphanemiz de bu vârislerden biridir. Zira bilindiği gibi, Yıldız Sarayı Kütüphanesi, 1924 yılında Atatürk'ün emriyle Üniversite Kütüphanesine nakledilmiştir. Bu kitaplar, bu gün, Şark - İslâm kültürü ve tarihi araştırmaları için büyük değer taşırlar.

Osmanlı İmparatorluğunun kuruluş yıllarında Devletin diğer kurumlar ile birlikte, kütüphane kurma çabaları da aynı önemle ele alınmıştır. Fakat sonraları İmparatorluğun bütün sosyal kuruluşlarla birlikte yıkılmaya başlamasından sonra kütüphanelerimiz de, yalnız örgütlenmeleri ve yönetimleriyle değil, koleksiyonları itibariyle de günün gereklerini karşılayamayacak duruma düşmüşlerdi. III. Ahmet ve onu izliyen Tanzimat öncesi padişahlarının saltanat yılları başlıca kültür ve eğitim kurumlarımızdan olan kütüphanelerimiz bakımından da çok verimli ve hareketli yıllardır. Ancak geleneksel vakıf müessesesi esaslarına göre kurulan kütüphaneleri, yönetim ve işleyişinde görülen aksaklıklardan kurtarmak mümkün olamamıştır. Birer özel teşebbüs eseri olan vakıf kütüphanelerimiz dışında devlet eliyle kurulan ilk resmî kütüphanemiz Beyazıd Devlet Kütüphanesidir (1882).

Tanzimat döneminde, kütüphanelerin yönetimi Evkaf Nezâretine verilmişti. 1879 yılında Maarif-i Umumiye Nezâretinin yönetiminde bir

* X. Kütüphane Haftası dolayısıyla 28 Mart 1974 günü, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde verilen konferans.

komisyona vakıf kütüphanelerin fihristlerini hazırlama görevi verildi. Bu çalışmalar sonunda İstanbul kütüphanelerine ait 38 ciltlik basılı fihristler hazırlanmış ve kütüphanelerimizi düzenleme konusunda bazı gayretler sarfedilmişse de sonuç başarılı olmamıştır.

Daha Cumhuriyetin ilânından 14 yıl önce, yâni 1909 da Mısır Nâzırlar Meclisi ikinci kâtibi Ahmet Zeki Beyin Sadrazam Hilmi Paşa'ya, İstanbul Kütüphaneleri hakkında verdiği 96 maddelik rapor, Cumhuriyetin devrıldığı miras konusunda yeterli fikri verebilmektedir.

Ahmet Zeki Bey raporunda «İstanbul'da birbirinden uzak yerlerde kurulmuş kırktan fazla vakıf kütüphane var. Kitaplar ışıksız ve havasız bölgelerde, böcekli, tozlu, kirli ve düzensiz yığınlar halindedirler. Hâfız-ı kütüpler kütüphanelerine canları istediği zaman uğruyorlar. Her kütüphanede kitap, ancak kendi fihristinden bulunuyor. Önemli bir kitabın diğer nüshaları başka kütüphanelerde var mıdır? Öğrenmiye imkân-yok. Bu fihrisler tasnifleri bakımından bir garibeler topluluğu halindedirler. Tarih kitabı, hadiste, askerlik tasavvufta, fıkıh kitabı coğrafya bölümünde görülüyor. Aynı eserin çeşitli ciltleri bu fihristlerde ayrı konular altında sınıflandırılmış. Bir kitabın çeşitli ciltlerinin ayrı ayrı kütüphanelerde bulunduğu da oluyor. Paris kütüphanelerindeki bir çok yazmanın İstanbul vakıf kütüphanelerinin mühürlerini taşıdığını da bizzat Evkaf Nâzırı Paşa hazretleri bana söylediler» demektedir. Sadece şu kısa izahat kütüphanelerimizin ne halde bulunduğunu ifadeye kâfi gelir sanırım.

Atatürk vatani düşman istilâsından kurtarıp Cumhuriyet Hükümetini kurduktan hemen sonra, Türk toplumunu her bakımdan Batı uygarlığı düzeyine çıkaracak olan devrimlerine, öncelikle eğitim işlerinden başladı. Çünkü O, Batı uygarlığına erişmek için önce bireylerin eğitilmesi gerektiğini çok iyi biliyordu. Ve daha Cumhuriyetin ilânından önce, 24 Mart 1923 tarihinde yaptığı konuşmasında «. Bir millet irfan ordusuna mâlik olmadıkça muharebe meydanlarında ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin pâyidar neticeler vermesi ancak irfan ordusu ile kaimdir.» diyordu.

Eğitimde yapılacak her devrim kütüphanelere dayandırılmak zorunladır. Bu gerçeği daha o yıllarda gören ilgililer, eğitim işleriyle birlikte aynı ciddiyet ve önemle kütüphane işlerini de ele almışlardır.

Millî Eğitimde bir devrim yaratan ilk kanun, 3 Mart 1340 (1924) tarihli «Tevhid-i Tedrisat» (Öğretimin birleştirilmesi) kanunudur. Bu

kanunla daha önce Evkaf Nezâretine bağlı olan okul, medrese ve kütüphaneler Maarif Vekâletine bağlanmıştır. 1927 yılında çıkartılan tekke, zaviye ve türbelerin kapatılmasına dair kanun ile de, buralarda bulunan kitaplar kütüphanelere devredilmiştir. Bu suretle kütüphaneler tarihi-mizde yeni bir dönem açılmıştır.

Kütüphaneleri Maarif Vekâletine bağlayan kanunun yayınlanmasından kısa bir süre sonra zamanın Hars Dairesi Müdürü Dr. Hâmit Zübeyir Koşay'ın kütüphanelerimizin genel durumu hakkında 1925 yılında hazırlanmış olduğu rapor kütüphaneciliğimizin anıtsal bir belgesi sayılabilir.

Koşay raporunda «1925 yılında Türkiye Cumhuriyetini teşkil eden 64 il, 395 ilçeden, 45 il merkezi ve 366 ilçede umumî kütüphane yoktur. (Yani ancak 19 il ve 29 ilçemizde umumi kütüphane mevcuttur.) İstanbul kütüphanelerinde yüzbinlerce kitap bulunmasına karşılık bütün Anadolu'da en çok 60 - 70 bin cilt kitap bulunuyor. (1) Bunlar çok yüksek, müzelik kıymette eserler olmakla beraber günün gereklerini karşılamak-tan uzaktırlar. Bu gibi eserlere sarıklı ülema sınıfının kütüphanesi ve binalara da cami ve tekkelerin tamamlayıcı bir bölümü olarak baka-biliriz. Mevcut kütüphanelerden eski medeniyetimizi tetkik edecek âlim-lerle, ibâdet erbabı istifade edeceklerdir. İhtiyat-i asriyeye tekabül edecek kütüphanelerin yeniden teşkili zaruridir.» demektir. Demek oluyor ki; kütüphanelerimiz ve koleksiyonları ne nicelik ne de nitelik bakımından çağın gereklerini karşılayacak durumda değildirler. Yine Dr. Koşay rapo-runda; kütüphaneler alanında yapılması gereken işleri de şöyle özet-lemektedir:

- 1 — Yazma ve eski basma eserlerin yurt dışına kaçırılmaması için tedbir alınmalıdır.
- 2 — Çeşitli dünya kütüphaneleri ile mübadele yapılarak koleksiyon-lar zenginleştirilmelidir.
- 3 — Kütüphanecilik tekniğini bilen elemanlar yetiştirilmeli, Dârülfü-nunlarda kütüphanecilik bölümleri açılmalıdır. (2)

(1) Stumvoll, yeni Türkiye'de kütüphanecilik adlı makalesinde, 1927 yılında taşrada 100 kütüphanede 185.000 cilt kitap bulunduğunu kaydeder. 1934 Maarif istatistiklerine göre 39 yerde bulunan 85 kütüphanede 386,582 cilt kitap vardır.

(2) Bu tarihten 23 yıl sonra Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde, 39 yıl sonra da İ. Ü. Edebiyat Fakültesinde Kütüphanecilik Kürsü'leri kurulabilmiştir.

- 4 — Bir Devlet Kütüphanesi (Millî Kütüphane) ⁽³⁾ ve Dârülfünun kütüphaneleri kurulmalıdır.
- 5 — Halk kütüphanesi bulunmayan illerde kütüphaneler açılmalı, ilçe ve bucaklarda da açılacak bu tür kütüphaneler eğitici amaçlara yönelmelidirler. Bunlara bağlı gezici kütüphaneler de olmalıdır.

Koşay'ın raporunda sıraladığı bu beş madde bugün halâ kütüphaneciliğimizin belli başlı sorunlarını teşkil etmektedir. Bilhassa, aynı yıl içinde, Hars Dairesi Müdürü olarak Koşay, Pal Gulyaş'tan, Ahmet Saffet Beye dilimize çevirttiği «*Halk Kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi*» adlı esere yazdığı önsözde «*Halk kütüphaneleri istikbalin kütüphanelerdir*» diyerek, bugün memleketimizde halâ önemi anlaşılmamış bir sorunu ortaya atmıştır.

1924 Yılında Atatürk'ün emriyle Yıldız Sarayı kütüphanesi İstanbul Üniversitesi Kütüphanesine nakledilir ve diğer fakülte kitaplıklarındaki kitapların da toplanmasıyla bir Üniversite Merkez Kütüphanesi kuruluyor.

1925 yılında Paris'te yaptığı kütüphanecilik eğitiminden dönen İst. Üniv. Kütüphane Müdürü merhum Fehmi Ethem Karatay Batı'daki kütüphanecilik anlayışını ve bilgilerini meslekdaşlarına verebilmek amacıyla bir taraftan «Kütüphanecilik» adlı eserini bastırıyor, diğer taraftan İstanbul kütüphanelerinde çalışan memurlar için ilk kütüphanecilik kursunu açıyordu.

1927 yılında yazma eserlerin tasnifi ve katoglanması konusu ele alınmış, bir süre kesilen çalışmalar yeni bir tasnif komisyonunun kuruluşundan ve 1935 te çalışmalara başlanmasından sonra, eski basma eserlerimizin bir kısmının basılı kataloğu araştırmacılara sunulmuştur.

Görülüyor ki, Cumhuriyetin ilânından hemen sonra kütüphane ve kütüphanecilik sorunlarımız büyük bir ciddiyet ve önemle ele alınmıştır. Fakat ne yazık ki, bütün bu çabalar, modern kütüphanecilik tekniklerini uygulayacak elemanlar bulunmadığı için olumlu sonuçlar vermemiştir. Kütüphanelerde ne kadar kıymetli koleksiyonlar bulunursa bulunsun, iyi yetişmiş kütüphaneciler bulunmadıkça istifadeye sunulması imkânsızdır.

Cumhuriyet döneminin kütüphanecilik alanındaki en önemli hizmetlerinden biri de 1924 yılında Atatürk'ün emriyle hazırlanan «Basma Yazı

(3) Millî Kütüphanemiz 1950 yılında kurulabilmiştir.

ve Resimleri Derleme Kanunu, Kanun No. 2527» olmuştur. Kanun şöyle bir vesile ile ele alınır: Çankaya'da yurt davalarının ele alındığı bir toplantıda Atatürk'e Kolağası bulunduğu sırada 1325 (1909) yılında Selanikte bir kalem tecrübesi olarak yazıp, şahsen bastırmış olduğu «Cumalı Ordu-gâhı» adlı kitabı, zarif bir cilt içinde takdim edilir. Atatürk son derece mütehassıs olur ve derhal konuşmayı kesip risaleyi okumaya başlar, okumasını bitirince, o devre ait hâtıralarını anlatır. Konu, kitap ve kütüphanelere geçer. Yanında bulunanlardan, yeni yayınların takip edilip edilmediğini ve bunların tam olarak kütüphanelerimizde bulunup bulunmadığını öğrenmek ister. Tabii buna verilen cevap olumlu olmaz. Yabancı memleketlerde bu hususta neler yapıldığını sorar ve aldığı izahattan sonra böyle bir kanunun memleketimizde tatbiki hususunda geç kalınmış olduğunu kaydederek, bu kanunun ivedilikle hazırlanıp Meclisten geçirilmesini emreder.

Kanun hazırlanıp yayımlandıktan sonra, kanun gereğince basılan her eserden beş nüshası devlete verilir. Bu suretle kanunun yayımlanmasından sonra, artık Türkiye'de neler basıldığını tam olarak bilebiliyoruz. İlk Derleme Müdürü Selim Nüzhet Gerçek'in özel gayretleriyle yeni harflerin kabulünden, Derleme Kanunu çıkıncaya kadar (1928 - 1934) yayınlanan eserler de derlenmiş bulunuyor. Türkiye'de ilk Türk basımevinin kuruluşundan, 1729 dan 1928 yılına kadar hangi eserlerin basıldığını tam olarak bilemediğimiz gibi, bunların tam bir koleksiyonuna da sahip değiliz. Yalnız bu devre ait kitapların 35 - 40.000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. Yeni harflerin kabulünden 1973 yılı sonuna kadar ise, Türkiye'de basılıp derlenen kitapların sayısı 155.653'e ulaşmıştır.

Derleme Kanununun getirdiği imkânla millî yayınlarımızı beş ayrı kütüphanede toplamak ve millî bir bibliyografya yayınlamak da mümkün olmuştur. O tarihten beri muntazaman yayımlanmakta olan «Türkiye Bibliyografyası» ile yerli yayınları takib etmek mümkün olmaktadır. 1952 yılından itibaren de Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsünce hazırlanıp yayımlanan «Türkiye Makaleler Bibliyografyasına» sahibiz.

Derleme Kanunu hazırlanırken toplanacak beş nüshadan bir tanesinin, ileride tesis edilecek Millî Kütüphaneye devredilmek üzere saklanması öngörülmüştür. Millî Kütüphanemiz ise, o tarihten ancak 16 yıl sonra, o da modern kütüphaneciliğimizin kurucusu olan merhum Adnan Ötügen'in yorulmak bilmez çabalarıyla gerçekleştirilebilmiştir.

Ötüken Almanyada kütüphanecilik tahsilini yapıp yurda döndükten sonra Millî Eğitim Bakanlığı Yayın Müdürü olarak tayin edildi. O yılların

hummalı çalışmaları yanında, bir taraftan da kütüphanecilik işlerle ilgilenir. 1942 yılında şahsi teşebbüsü ile Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi bünyesinde iki devreli bir kurs açar. Yâni öncelikle eleman meselesini ele alır. Fakat asıl gayesi idealinde yaşattığı Millî Kütüphaneyi kurabilmektir. 1945 yılında fakülteyi ve kütüphanecilik kursunu bitirdiğim yıl, Ötüken bana kendisiyle birlikte çalışmayı teklif etti. Ben de özel bir ilgi duyduğum bu meslekte çalışmayı öğretmenliğe yeğ tuttum ve bu teklifi kabul ettim. Yayın Müdürlüğü kütüphane memurluğuna, Ötüken'in ilerde kurmayı tasarladığı «Millî Kütüphane»de çalışmak üzere tayin edildim. Bu suretle henüz kurulmamış bir kurum için ilk eleman temin edilmiş oluyordu. Nitekim göreve başladıktan beş ay sonra 15 Nisan 1946 tarihinde Ötüken, Yayın Müdürlüğünün bir odasında camlı bir dolaba koyduğu birkaç kitabın Millî Kütüphanenin nüvesini teşkil edeceğini ve odaya da gayri resmi olarak «Millî Kütüphane Hazırlık Bürosu» adını verdiğini söyledi. Kısa bir süre sonra bu kitapların sayısı resmî yayınlar, bağışlar yoluyla 8000'e ulaştı. Ben hem Yayın Müdürlüğündeki resmi görevimi hem de Hazırlık Bürosundaki işleri yürütmeye, bir taraftan kurslarda Ötüken'e yardımcı olmaya çalışıyordum. Sonradan kurslara devam eden öğrencilerden veya başka yerlerde görevi olup ta, bu çalışmalara yardım eden bir grup teşekkül etti. Bu büronun bazı masraflarını ve yardım edenlerin emeklerini karşılamak üzere yine A. Ötüken'in şahsi teşebbüsü ile 21 Şubat 1947 de «Millî Kütüphaneye Yardım Derneği» kuruldu. Bu dernek bugün halâ Millî Kütüphanenin çalışmalarını bir çok bakımdan desteklemektedir.

1949 dan 1950 yılına, yani Millî Kütüphane Kuruluş Kanunu çıkıncaya kadar geçen dört yıl, çeşitli mücadeleler ve sıkıntılar içinde geçmiştir. Bu devrede Millî Kütüphane Hazırlık Bürosunda çalışan bir grup kitapsever genç, Ötüken'e güçlerinin yettiğince yardımcı olmuşlardır.

1949 yılında Türk Kütüphaneciler Derneğinin kurulması ve 1952 yılından itibaren de Türk Kütüphaneciler Derneği Bültenini yayımlamaya başlamış olması kütüphanecilik tarihimiz bakımından çok önemlidir. Bu suretle kütüphaneciler bir yayın organına sahip olmuşlardır. 22 yıldır aralıksız yayımlanan bu bülten meslekdaşlarımız için adeta bir kaynak niteliği taşımaktadır.

Kütüphaneciliğimizde, katologlama, tasnif ve genel olarak kütüphanecilik tekniği ile ilgili kuralların tesbiti çalışmalarına da yine 1925 yıllarında başlanıldığını görüyoruz. Maarif Vekâleti Hars Müdüriyetinin 8 Kasım 1925 tarihinde vilâyetlere gönderdiği genelge bu konuda elimizde ilk belgedir :

«... Vilâyeti Aliyesine

Kütüphaneler tarafından gönderilen fihristler maalesef matluba muvafık olmaktan çok uzaktırlar. Bir çoğunda müellifin ismi bile tasrih edilmediği gibi mahalli tab'ı, veya tahrir, yayının cinsi, cildin şekli haricisi, tezyinatı, kağıdın cinsi gibi malûmat ihmal edilmiştir... Bunlar için rehberlik kitaplar hazırlanmaktadır.

1924 yılında Celâl Esat Arseven tarafından yazılan «Notlar ve kütüphanelere dair usul-i tasnif» adlı eser, katalog ve tasnif işlerinde uygulanması dileğiyle kütüphanelere gönderildi.

1925 yılında Paris'ten dönen kütüphanemizin kurucusu Sayın F. E. Karatay, «Kütüphanecilik - Tasnif-i aşari - Kitabiyat» diye üç kısımdan ibaret kitabını nazırlayıp bastırmıştır. Yine aynı yıllarda Hars Müdürlüğü, Ahmet Saffet Beye Macarcadan Pal Gulyaş'ın «Halk kütüphanelerinin suret-i tesisi ve usul-i idaresi» adlı eserini dilimize çevirtmiştir.

1941 yılında Karatay «Alfabetik Katalog Kaideleri» adlı eserile, kataloglama konusunda kuralları tespit etmiştir.

1950 yılında Millî Kütüphane Kanunu çıkınca çeşitli ülkelere staj yapmak üzere gönderilen kütüphaneciler yurda döndüklerinde A. Ötügen'in başkanlığında bir komisyon teşkil ederek Türk kütüphanelerinde uygulanmak üzere «Türk Kütüphaneleri için bibliyografik künyelerin tespitinde ve alfabetik katalogun hazırlanmasında uygulanacak kaideler» adında ilk enstrüksiyon denemesini yayımlanmışlardır (1955).

1957 yılında yayımlanan ve bugün bir çok kütüphanelerde uyguladığımız milli enstrüksiyonumuz, 1955 te yayımlananın daha genişletilmiş ve gözden geçirilmiş 2. baskısıdır.

1958 yılında da Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından yazma ve eski basma eserlerimiz için tasnif ve fişleme kılavuzu yayınlanmıştır. Halen, yukarda adını andığım kurallara genellikle uyulmaktadır. Fakat henüz kataloglamada tam bir birlik temin edilememiştir.

Ortak sınıflandırma şeması olarak kütüphanelerimize önce evrensel onlu tasnif sisteminden yapılan özet halinde bir çeviri teklif edilmiş, 1962 yılında ise Ford Vakfının desteği ile Dewey'in Onlu Tasnif şemasının çevirisi yayınlanmış ve Kütüphaneler Genel Müdürlüğüne bağlı bütün kütüphanelerde Dewey sisteminin uygulanması temini edilmiştir.

1958 yıllarına kadar evrensel onlu tasnif sistemine göre sınıflandırılan Türkiye Bibliyografyası da Dewey sistemine dönüştürülmüştür. Ev-

rensel onlu tasnif sistemi kütüphanemizde kurulduğundan beri başarı ile uygulanmaktadır. Son yıllarda kurulan bazı üniversite ve kurum kütüphanelerimizde, Kongre Kütüphanesinin sınıflandırma şemasının kullanıldığını görmekteyiz.

Meslek eğitimi görmüş kütüphanecilerin yetiştirilmesi konusu Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren ele alınan konulardan biri olmuştur. 1925 yılında Paris'te gördüğü kütüphanecilik eğitimden dönen F. E. Karatay Türkiyede ilk kütüphanecilik kursunu açmıştır.

1935 yılında Ankara Ziraat Fakültesi Kütüphanesi kurucusu Stumvoll da Ankara kütüphanecileri için bir kurs açmıştır. Fakat bu kurslar uzun ömürlü olmamıştır. Ve bu kurslardan kimlerin mezun olduğunu bilmiyoruz.

Türkiye'de modern kütüphanecilik anlayışının yerleşmesi ve böyle bir anlayışla kütüphaneci yetiştirilmesi ancak A. Ötügen'in şahsi teşebbüsü ile 1942 yılında Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi bünyesinde açılan iki devreli kurslarla mümkün olabilmıştır. Bu kurslar Fakültede bir Kütüphanecilik Kürsüsü kuruluncaya, yani 1954 yılı kadar Ötügen'in fedakârlıklarla yürütebilmiştir. Bu kurslardan mezun olanlar arasında kendini bu mesleğe adanmış ve bugün bir çok kütüphanenin yönetici ve uzman kadrolarında çalışan değerli kütüphaneciler yetişmiştir.

Ayrıca Kütüphaneler Genel Müdürlüğü tarafından 1961 yılındanberi açılan 32 kurstan 1044 kişi mezun olmuştur.

1954 yılında Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde bir Kütüphanecilik Enstitüsünün kuruluşu, bu mesleğin de bir bilim olduğu, gelişigüzel bilgilerle bu işin yapılmıyacağı hususunun anlaşılmış olduğunu gösterir.

1958-1969 yılları arasında Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesi Kütüphanecilik Enstitüsünden 347 kişi mezun olmuştur. Fakat bunlar arasından ancak 176 sı mesleği ile ilgili işlerde çalışmaktadırlar.

Çünkü halâ kütüphane personelinin statüsünü tayin ve tesbit eden bir kanunun bulunmayışı ve bazı kurumların yanlış tutumları yüzünden kütüphanecilik henüz tercih edilen bir meslek değildir.

1964 - 65 ders yılında öğretime başlayan İst. Üniv. Edebiyat Fakültesindeki Kütüphanecilik Kürsüsü 96 mezun vermiştir. Fakat bunların kaçının mesleklerle ilgili işlerde çalıştığını bilemiyoruz.

Birkaç yıldır yeterli öğretim kadrosu bulunmadığı gerekçesiyle öğrenci alınmayan, bir ara başka bir kürsüye bağlanması düşünülen kürsü değerli iki meslekdaşımızın doçent olmalarıyla bu tehlikeyi atlattı.

Hacettepe Üniversitesinde lisans üstü öğretim yapan Kütüphanecilik Kürsüsü de başarılı çalışmalar içindedir. Öğrendiğimize göre bu yıl 25 kütüphanecimiz lisans üstü eğitim yapmaktadır. Pek kısa bir süre sonra bu uzman kütüphanecileri mesleğe bağlayacak olanakların temin edileceğini umarız. Kütüphaneciliğimizin gelişmesi için, yetişmiş uzman kütüphaneci kadrosuna son derece ihtiyacı vardır.

Bilhassa İkinci Dünya savaşından sonra bütün bilim dallarında, özellikle teknoloji ve endüstri alanlarında gelişmeler ve baskı sanatındaki yenilikler sonunda, yer yüzünde uzmanların «yayın patlaması» diye adlandırdıkları korkunç bir yayın artışı ile karşı karşıya kalınmıştır.

Birleşmiş Milletlerin 1969 istatistik yıllığına göre bir yılda bütün dünyada 385.000 kitap çıkıyor, 100.000 kadar bilimsel dergi yayınlanıyor. Yalnız tıp dalında 600.00 makale çıkıyor.

Unesco'nun 1960 istatistiklerine göre dünyada her yıl 5 milyon adet kitap basılıyor, buna göre her insana yılda iki kitap düşmektedir ki, bunun biri okul kitabıdır.

Bu korkunç yayın yığını karşısında kütüphaneler ve tabii kütüphaneciler olmadan hiç bir araştırma yapılamıyacağı gibi, dünyada ne olup bittiği bile öğrenilemez. Son yıllarda basılı ürünlerin son derece hızla artması karşısında, kütüphanecilik ve dokümantasyon alanlarında da tekniğin son gelişmelerinden yararlanma yoluna gidilmesi zorunlu olmuştur. Zira, artık bir yerde işler insan gücünün üstüne çıkmıştır. Bu gün bir çok kütüphanelerde ve dokümantasyon merkezlerinde kataloglama, indeksleme ve idare işlemleri bilgi sayarlarla yapılmaktadır.

Cumhuriyet döneminde bilhassa son 30 yıl içinde büyük gelişmeler gösteren kütüphaneciliğimiz, diğer ülkelerle kıyaslandığında bir hayli gerilerdedir. Halli gereken pek çok sorun bizleri ve bizden sonraki genç meslektaşlarımızı bekliyor. Cumhuriyetimizin 50. yılında maalesef halâ halkımızın % 45'i okuma-yazma bilmiyor. Bilhassa halk ve çocuk kütüphanelerimize bu yolda büyük işler düşüyor. Bugün Türkiye'de 332 halk, 290 çocuk kütüphanesi var. Bu sayıyı en az iki katına çıkarmak ilk hedef olmalıdır.

Fakat sadece kütüphanelerin ve kitapların sayısını arttırmak yeterli değildir. Asıl mesele onlardan yararlanmayı sağlamaktır. Bunun için de

modern araç ve gereçlerle donatılmış yeni kütüphane binaları, çevre halkının ihtiyaçlarına cevap verecek koleksiyonlar temin edilmesi ve bunları halkın istifadesine sunacak bilgili kütüphanecilerin yetiştirilmesi gereklidir.

Halkımızın eğitilmesinde, bilinçlenmesinde halk kütüphanelerimizin rolü önemlidir. Bu nedenle bilhassa ilçe ve bucaklarda halk kütüphaneleri, halk okuma odaları, okuma - yazma öğretme kursları açılmalıdır.

Kısaca gözden geçirdiğimiz şu elli yıllık devrede, ilk 5 - 10 yıl içinde ele alınan eğitim ve kütüphane işlerimizi aynı hızla yürütebilseydik, bu gün Türkiye'de okuma - yazma problemini ve kütüphanecilik sorunlarımızın pek çoğunu halletmiş olacaktık sanıyorum.

Yapılanlar küçümsenecek çalışmalar değildir. Sadece bir Millî Kütüphane, Beyazıt ve Süleymaniye gibi kütüphanelerimizin bugünkü haline ne emeklerle getirildiğini düşünmek bile yeter. Fakat yapılacak çok iş vardır. Dileğimiz bundan sonra bu işlere gereğince hız verilmesidir.